

РОЗДІЛ 4 ТЮРКСЬКІ МОВИ

УДК 811.512.161'373.612:81'42

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.41.1.25>

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ УСТАЛЕНИХ МОВНИХ ФОРМУЛ У СУЧАСНІЙ ТУРЕЦЬКІЙ МОВІ

LINGUISTIC ANALYSIS OF FORMULAIC EXPRESSIONS IN MODERN TURKISH LANGUAGE

Пілик В.В.,

orcid.org/0000-0001-8987-8845

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри тюркської філології

Київського національного лінгвістичного університету

У статті здійснено лінгвістичний аналіз усталених мовних формул сучасної турецької мови, які розглядаються як стереотипні, часто вживані фрази, що виконують різноманітні комунікативні функції та сприяють ефективності мовлення. Особливу увагу сфокусовано на сутності, типології та функціональних особливостях мовних формул, а також їх семантичних і прагматичних властивостях у контексті турецької мови. Проведено класифікацію мовних формул за різними критеріями: за рівнем фіксованості, формою та функціями. Розглянуто роль мовних формул як засобу налагодження комунікації, інтеркультурної взаємодії та збереження мовних традицій. Описано мовні вирази не лише як формальні лексико-синтаксичні структури, а насамперед як маркери мовної поведінки, які відображають соціальну роль, етикетні норми та ментальні шаблони турецькомовного суспільства. У роботі окреслено основні функціональні групи усталених мовних формул (привітання, прощання, подяка, вибачення, співчуття, побажання тощо) та проаналізовано їхню змістову структуру, яка формується на основі ілокутивної спрямованості, емоційно-оцінного компоненту, стереотипних когнітивних сценаріїв і культурно маркованої семантики. На основі корпусного матеріалу вивчено найбільш поширені клішовані фрази. Зауважено, що мовні формули залежно від ситуації висловлюють позитивні та негативні емоції. Також розглянуто варіативність їхнього вживання залежно від соціального контексту, віку, статі та комунікативної ситуації, зокрема виділено специфіку молодіжного, чоловічого та жіночого мовлення. Виконаний аналіз дозволив встановити, що турецькі мовні формули є важливим засобом регуляції мовленнєвої поведінки, які водночас сприяють ритуалізації спілкування та забезпечують динамічний баланс між усталеністю спілкування та емоційною експресивністю. Результати дослідження демонструють, що мовні формули в турецькій мові є багатофункціональними одиницями, які не лише відображають культурні особливості носіїв мови, а й виконують важливу роль у забезпеченні ефективності та зручності комунікативного процесу.

Ключові слова: усталені мовні формули, комунікативні формули, мовна стереотипізація, ступінь фіксованості, лінгвокультурна специфіка, побутове мовлення, турецька мова.

The article presents a linguistic analysis of formulaic expressions in contemporary Turkish, which are examined as stereotypical, frequently used phrases that fulfill a range of communicative functions and contribute to the effectiveness of speech. Special attention is devoted to the nature, typology, and functional characteristics of these expressions, as well as their semantic and pragmatic properties within the context of Turkish language use. The study offers a classification of formulaic expressions based on various criteria: degree of fixity, domain of use, structural form, and communicative function. The role of such expressions is considered as a means of facilitating communication, enabling intercultural interaction, and preserving linguistic traditions. Formulaic phrases are described not merely as formal lexical-syntactic units, but as behavioral markers reflecting social roles, etiquette norms, and cognitive frameworks within Turkish-speaking communities. The paper outlines the primary functional groups of formulaic expressions (greetings, farewells, expressions of gratitude, apologies, condolences, wishes, etc.) and examines their internal structure formed through illocutionary intent, emotional-evaluative components, stereotypical cognitive scenarios, and culturally conditioned semantics. Based on corpus data, the study investigates the most common clichéd phrases, noting that depending on the situation, formulaic expressions convey both positive and negative emotions. The research also explores variability in their usage across social contexts, age groups, genders, and communicative settings, including specific features of youth, male, and female speech. The analysis confirms that Turkish formulaic expressions serve as essential instruments for regulating verbal behavior. Simultaneously, they foster ritualization in communication and maintain a dynamic balance between conversational conventionality and emotional expressiveness. The findings demonstrate that formulaic expressions in Turkish function as multifaceted linguistic units that reflect the speakers' cultural identity while enhancing the efficiency and comfort of the communicative process.

Key words: formulaic expressions, communicative formulas, linguistic stereotyping, degree of fixity, ethnolinguistic specificity, everyday speech, Turkish language.

Постановка проблеми. У словниковому складі кожної мови є вирази, які активно вживаються у спілкуванні людей як загальноприйняті формули привітання, прощання, подяки тощо. Усталені мовні формули (УМФ) є частим елементом мовної взаємодії, активно функціонуючи у політичному, діловому, публіцистичному, соціальному та побутовому дискурсах. Водночас питання класифікації, функціонального навантаження, семантичної структури та прагматичних особливостей УМФ у турецькій мові залишаються недостатньо дослідженими. Узвичаєні формули мовлення з національною специфікою, що реалізуються в процесі безпосереднього вербального контакту та характеризуються визначеною тональністю, давно стали об'єктом зацікавлення як українських (Н. Бабич, М. Білоус, С. Єрмоленко, В. Литовченко, О. Мельничук, О. Сімович, М. Стельмахович), так і зарубіжних дослідників (П. Грайс, С. Левінсон, П. Лекант тощо). Багато наукових праць зосереджена на фразеологізмах або стійких виразах загального характеру, проте УМФ як окрема категорія вимагають більш детального та системного аналізу. Крім того, динаміка УМФ, спричинена соціальними трансформаціями, потребує оновленого лінгвістичного підходу. Актуальність даної проблеми зумовлена необхідністю глибшого розуміння механізмів функціонування клішованих мовних формул у сучасному турецькому суспільстві, а також визначення їхнього впливу на мовну норму, комунікативну культуру та міжкультурну взаємодію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика УМФ перебуває в центрі уваги сучасної лінгвістики, оскільки ці одиниці мови відіграють важливу роль у стандартизації мовлення, реалізації типових комунікативних ситуацій та формуванні дискурсивних практик. У вітчизняному та зарубіжному мовознавстві сформовано різні підходи до розуміння природи подібних висловів. Дискусійним є питання термінування стійких мовних формул, адже до них належать різнорівневі мовні одиниці, зокрема: фразеологізми, слова, речення, просодичні одиниці тощо. Окрім того, існує низка термінів на позначення УМФ: етикетні мовні формули, етикетна одиниця (Г. Татаревич); формули ввічливості (О. Мацько); формули звертання, вибачення, подяки тощо (Н. Плющ), мовні кліше (Т. Савчин). Оскільки термінологічна узгодженість щодо УМФ у науковій літературі досі не встановлена, пропонуємо використовувати узагальнену назву «усталені мовні формули», визнавши при цьому,

що цей термін має певні недоліки, адже його ком-позиційна багатослівність ускладнює практичне вживання та суперечить принципу лінгвістичної економії. Таким чином, питання щодо уніфікованого терміна для позначення УМФ залишається відкритим і потребує подальшого наукового опрацювання.

Визначальним критерієм мовної формули виступає її когнітивна природа, що виявляється через образне сприйняття світу, типові когнітивні схеми, еталонні уявлення та усталені ментальні сценарії. Зазначена ознака безпосередньо корелює з культурологічною специфікою УМФ, що знаходить свій вияв у репрезентації культурних традицій етносу в національно маркованій мовній картині світу. Семіотизовані мовні формули функціонують в межах усталених дискурсивних ситуацій, де їх знакова природа зумовлюється взаємозв'язком між планом змісту та планом вираження. Такий зв'язок виявляється насамперед через емотивне та оцінне навантаження УМФ, їх повторюваність і структурну впорядкованість, стереотипність, номінативну функцію, формальну сталість. У турецькому мовознавстві питання вивчення клішованих одиниць піднімаються в контексті дослідження офіційно-ділового, політичного та медійного стилів (М. Озезен, Ч. Ерол, Е. Оздемір). Особлива увага приділяється аналізу сталих мовних кліше у засобах масової інформації, дипломатичному мовленні та публіцистиці, де вони слугують інструментом впливу, повторюваності та прогнозованості змісту. У самостійний клас мовні кліше виділяють такі вчені як С. Булут, Н. Коч, Х. Гьокдаи, С. Кьорслейк і А. Гьоксель, Л. Тюлек, С. Кьорслейк і А. Гьоксель поряд із формулами, як вони їх називають у своїй книзі, також розглядають особливості звертань (апелятивні форми) та вставні конструкції [1, с. 296]. Турецькі дослідники Д. Таннен і П. Дж. Озтек наполягають на тому, що в турецькій мові існує величезна кількість мовленнєвих формул, зауваживши при цьому, що їх навіть більше, ніж в англійській мові. Основним критерієм виділення таких формул, на їхню думку, є вживання одного й того самого вислову всіма представниками певної культури щодо конкретної ситуації: «...ніхто не використає в цій ситуації інший вираз» [2, с. 38]. Водночас науковці відзначають брак системних досліджень, що були б присвячені саме лінгвістичним характеристикам клішованих конструкцій у сучасній турецькій мові з урахуванням прагматичного, функціонального та динамічного аспектів. Таким чином, комплексного опису функціонування стійких мовних формул у

сучасному турецькому комунікативному просторі досі бракує.

Постановка завдання. Метою статті є всебічний лінгвістичний аналіз УМФ, що функціонують у сучасній турецькій мові, з акцентом на їхні семантичні, стилістичні та функціональні особливості. Зокрема, серед основних завдань дослідження є уточнення поняттєво-термінологічної бази дослідження, визначення статусу УМФ в межах сучасної лінгвістичної парадигми; створення класифікації мовних формул турецької мови залежно від їхньої комунікативної функції; опис найпоширеніших УМФ та з'ясування їх прагматичної ролі. Розв'язання цих завдань дозволить поглибити розуміння специфіки функціонування УМФ у турецькому мовному просторі, а також сприятиме подальшому осмисленню мовних процесів у контексті сучасної комунікативної практики.

Виклад основного матеріалу. УМФ розглядаються як стійкі мовні одиниці, що характеризуються високим ступенем відтворюваності, стандартизованою структурою та стабільною функцією в комунікативному акті. Т. Піонтковська звертає увагу на те, що зміст терміна «формула» не є уніфікованим і варіюється залежно від поглядів конкретних дослідників. Таке розуміння обумовлюється тими аспектами мовного матеріалу, які вони обирають для аналізу, а також тим, що саме слугує основою для визначення ознак формульності [3, с. 333]. О. Мацько звертає увагу на те, що сталі формули спілкування знаходять своє втілення не лише на лексичному, а й на фразеологічному рівні [4, с. 15]. Водночас варто відзначити, що вітчизняна наукова думка недостатньо охоплює синтаксичний рівень таких формул, хоча існує ціла низка комунікативних одиниць які слід розглядати як завершені синтаксичні структури, що мають виражене модальне, стилістичне та інформативне навантаження й функціонують як окремі мовні формули у межах речення. У роботах турецьких лінгвістів використовуються такі терміни на позначення мовних формул: *rumuzlu deyimler* (образні вирази), *kalıp sözler*, *ilişki sözleri*, *kalıplaşmış sözler*, *iletişimsel sözler* (стійкі словосполучення, слова-шаблони). Д. Аксан зауважує: «Ці одиниці, які входять до словникового складу мови, є групою слів, традиційно прийнятих для використання у відносинах між індивідами суспільства» [5, с. 34]. Відомий турецький мовознавець К. Ейюбоглу зазначає, що в його словнику є чимало виразів, які не зовсім відповідають визначенню *deyim* (фразеологізм / ідіома), наприклад: *Allah'a şükür!* – Слава Аллаху / Богу!

[6, с. 12]. А. Дагпинар, подібно до О. Аксоє, здійснює чітке розмежування між ідіомами, складними словами та стійкими словосполученнями [7, с. 20]. Такий підхід дозволяє не лише уточнити семантичну природу мовних формул, але й визначити їхні функціональні особливості у щоденних та ритуалізованих практиках спілкування. Т. Айдин у своєму дослідженні наводить дуже детальну класифікацію мовних формул і розділяє їх на 4 основні групи: 1) молитви, 2) прокльони, 3) клятви, 4) стійкі вирази, які вживають у повсякденному житті. Кожну групу автор поділяє на численні тематичні підгрупи [8, с. 24].

Турецька мова дуже багата на мовні формули, у яких відображаються досвід, заснований на багатовікових традиціях спілкування, звичаях, способі життя турецького народу. Вивчення закономірностей вибору конкретних формул залежно від ситуації спілкування представляє великий інтерес з погляду культури мовлення турецької мови. Аналіз семантики таких мовних формул допомагає глибше зрозуміти культуру і психологію турецького народу, неповторний спосіб його образного мислення, виявити лакуни та специфічні особливості мовленнєвої культури. Мовленнєвий етикет є невіддільним елементом культури народу, його фонових знань, важливою частиною цивілізованої поведінки та спілкування. Мовленнєві формули становлять основу турецького мовленнєвого етикету, розкриваючи стосунки між людьми в різноманітних життєвих ситуаціях: привітання, прощання, висловлення подяки, народження дитини, смерті близької людини, купівлі будинку, квартири, одягу тощо. Знання таких одиниць необхідне, по-перше, для налагодження мовленнєвого спілкування і стосунків між людьми, по-друге, для проникнення у культуру і розуміння менталітету народу-носія даної мови.

УМФ у турецькій мові можуть бути простими (однослівними): *Evet* – так, *Hayır* – ні і складними (багатослівними): *İyi günler* – Добрий день!, *Hayırlı olsun* – Хай щастить!, *İyi yolculuklar* – Щасливої дороги!. За метою висловлювання вони бувають питальними: *Nasılsınız?* – Як справи? *Ne var ne yok?* – Що нового?; спонукальними: *Kendinize iyi bakın!* – Бережіть себе!; розповідними: *Sizinle tanıştığıma memnun oldum.* – Радий знайомству з вами. Із стилістичного погляду їх можна поділити на: 1) побутові формули (*Afiyet olsun* – Смачного! *Ne haber?* – Які новини?); 2) ділові кліше (*Saygılarımla* – З повагою, *Gereğini arz ederim* – Прошу вжити необхідних заходів; 3) наукові кліше (*Bu bağlamda...* – У цьому кон-

тексті..., *Bi çalışmanın amacı...* – Метою цього дослідження є...; 4) публіцистичні кліше (*Deyim yerindeyse...* – Якщо можна так висловитися..., *Olaylar çığırtından çıktı.* – Події вийшли з-під контролю; 5) художні кліше (*Bir anda her şey altüst oldu.* – Раптово все перевернулося з ніг на голову. *Zaman su gibi akıp geçti.* – Час промайнув, як вода).

За ступенем фіксованості УМФ можуть мати незмінну лексичну та граматичну форму, будь-яке відхилення від якої призводить до втрати формульного характеру. Вони функціонують як готові комунікативні шаблони: *Geçmiş olsun!* – Одужуйте! *Afiyet olsun!* – Смачного! *Allah rahmet eylesin.* – Нехай Бог змилюється! та є незмінними, сталими у всіх комунікативних контекстах. Існують і частково фіксовані формули, які допускають мінімальну варіативність, зокрема зміну займенників або граматичних елементів, не втрачаючи при цьому стереотипного змісту: *Allah seni / sizi korusun.* – Нехай Аллах / Бог тебе / вас боронить. *Allah uzun ömür versin / sağlık versin.* – Нехай Аллах / Бог дасть довге життя / здоров'я. *Tebrik ederim / ediyoruz.* – Вітаю / Вітаємо. *Teşekkürler / Çok teşekkür ederim / ediyoruz.* – Дуже дякую! / Дякуємо! Ядро у таких формулах стабільне, змінними є периферійні компоненти (особа, число, час дієслова тощо).

На основі проведеного дослідження нами було виявлено такі тематичні групи УМФ (наголосимо на тому, що аналізовані клішовані одиниці належать до повсякденно-побутового рівня комунікації): 1) привітання: *Merhaba!* – Привіт! / Добрий день! *Selam!* – Вітаю! *Günaydın!* – Доброго ранку! *İyi akşamlar!* – Доброго вечора!; 2) прощання: *Hoşça kal(in)!* – Бувай(те)! *Güle güle!* – До побачення! (відповідь на «*Hoşça kal*»), *Görüşürüz!* – Побачимось!; 3) вираження подяки: *Teşekkür ederim!* – Дякую! *Sağ olun / Sağ ol!* – Дякую!; 4) висловлення співчуття: *Başınız sağ olsun.* – Снівчуваю вашій втраті. *Allah rahmet eylesin.* – Нехай Аллах змилюється (над померлим). *Mekanı cennet olsun.* – Нехай його / її місце буде в раю.; 5) прохання: *Lütfen!* – Будь ласка! *Yardım eder misiniz?* – Ви не могли б допомогти? *Bir şey rica edebilir miyim?* – Можна щось попросити?; 6) вибачення: *Affedersiniz!* – Перепрошую! *Özür dilerim!* – Вибачте мене! *Kusura bakmayın!* / *Kusura bakma!* – Не звертайте уваги / Вибач(те)! *Pardon!* – Перепрошую!; 7) побажання (при народженні дитини, одруженні, купівлі одягу тощо): *Nazar değmesin!* – Нехай не зурочать! *Ömürlü hayırlı olsun!* – Нехай служить довго і на добро! *Uğurlar olsun!* – Щастя тобі! / Нехай щастить!

Allah bir yastıkta kocatsın. – Нехай Аллах дасть вам постаріти на одній подушці / Хай Аллах подарує вам довге й щасливе спільне життя!; 8) привітання з нагоди свята: *Tebrik ederim!* – Вітаю! *Mutlu yıllar!* – Багато щасливих років життя! 3 Днем народження! *İyi bayramlar!* – Зі святом! *Hayırlı olsun!* – Нехай все буде добре!; 9) прокльони, лайки: *Lanet olsun!* – Прокляття! / Щоб тебе! *Şeytan görsün yüzünü!* – Щоб тебе чорти побрали! *Kahrolsun!* – Пропади пропадом!; 10) типізовані фрази ритуалу знайомства: *Adınız ne?* – Як Вас звати? *Çok memnunuz* – Мені дуже приємно; 11) формули звертання: *Kızım* – Доню; *Hocam* – Вчителю; 12) вираження згоди і незгоди: *Evet* – Так; *Elbette* – Авжеж / Звісно; *Tabii / Tabii ki* – Звичайно / Авжеж; *Tamam* – Добре / Гаразд; *Olur* – Добре; *Hayır* – Ні; *Asla* – Ніколи / Ні в якому разі; 13) релігійні формули: *İnşallah* – Якщо дасть Аллах / Бог; *Maşallah* – Молодець! Чудово! *Allah korusun* – Боже борони! *Allah razı olsun* – Нехай Аллах / Бог буде задоволений тобою (подяка з глибоким значенням). *Allah sabır versin* – Нехай Аллах / Бог дасть терпіння; *Allah şifa versin* – Нехай Аллах / Бог дарує зцілення; 14) повсякденні побажання та фрази: *Afiyet olsun!* – Смачного! *Kolay gelsin!* – Легкої роботи! *Çok yaşa!* – Будь здоровий! *İyi yolculuklar!* – Щасливої дороги! *Kendine iyi bakın!* Бережіть себе! *Sıkıntı yok.* – Не страшно.

Аналіз стійких мовних формул показав, що за допомогою них залежно від ситуації висловлюються такі емоції: 1) радість, привітність, тепле ставлення: *Harika!* / *Süper!* / *Mükemmel!* – Чудово! / Супер! / Ідеально! *Çok memnunuz!* – Мені дуже приємно! *Güle güle oturun!* – Живіть щасливо!; 2) сум, співчуття, підтримка: *Çok üzülüm.* – Мені дуже шкода. *Allah sabır versin.* – Нехай Аллах / Бог дасть терпіння. *Başın sağ olsun.* – Мої співчуття; 3) відчуття подяки: *Minnettarım.* – Я вдячний(а); *Eline sağlık!* – Здоров'я твоїм рукам! / (подяка за їжу, чай тощо); *Ağzına sağlık!* – Нехай твій рот буде здоровим! / (подяка за пісню, сказане добре слово тощо); *Eksik olmayın!* – Не знайте ні в чому нестатку! / Дякую!; *Ziyade olsun!* – Хай буде всього вдосталь!; 4) сором, сором'язливість: *Mağcup oldum.* – Мені ніяково. *Hangi yüzle geleceğim?* – Як я тепер з'явлюсь? *Özür dilerim* – Пробачте; *Affedersiniz* – Пробачте; *Kusura bakmayın* – Не звертайте уваги на мої помилки / Мені дуже шкода; *Rahatsız etmeyeyim* – Вибачте, що турбую / не хочу турбувати вас; *Önemli değil* – Не важливо; *Estağfurullah* – Ну що ви... / завжди будь ласка; *Çok zahmet oldu* – Не варто було турбуватися / Вибачте за турботу; 5) гнів, злість,

помста: *Yeter artık!* – Досить уже! *Sinir oldum!* – Мене це дратує! *Lanet olsun!* – Прокляття! *Bunun hesabını sorarım!* – Я з цим розберусь! *Allah cezasını versin!* – Нехай Аллах / Бог його покарає!; *Allah seni kahretsin!* – Нехай Аллах / Бог тебе прокляне!; 6) страх: *Allah korusun!* – Боже борони! *Allah kazadan beladan saklasın!* – Нехай Аллах / Бог убереже від бід і лиха!; А; 7) захоплення, здивування: *Ciddi misin?* – Ти серйозно? *Yok artık!* – Та ну! *Aman Tanrım!* – О, Боже!; 8) нейтральні емоції: *Bakalım...* – Подивимось... *Ne desem bilemiyorum.* – Не знаю, що сказати. *Olabilir.* – Можливо. *Sen bilirsin* – Як знаєш / Тобі видніше; *Neden olmasın* – Чому б і ні.

Функціональні особливості УМФ у турецькій мові відтворюють їхню ключову роль у регулюванні комунікативної взаємодії, забезпеченні ввічливості, соціальної злагоди та підтриманні культурної ідентичності. Серед основних функцій УМФ можна виділити комунікативно-регуляторну функцію, адже такі фрази виконують роль мовних шаблонів, полегшуючи комунікацію і забезпечуючи швидке й ефективне встановлення контакту: *Kolay gelsin!* – вживається як вітання до того, хто працює. *Geçmiş olsun!* – побажання одужання, що звучить як висловлення підтримки. Соціально-культурна функція полягає у тому, що мовні формули закріплюють норми поведінки, цінності й етикет, відображаючи турецьку ментальність, гостинність і повагу до співрозмовника: *Allah razı olsun* – Нехай Аллах / Бог буде задоволений тобою / Нехай Аллах / Бог віддячить тобі, *İnşallah* – Як дасть Аллах / Бог / Сподіваюся, з Божою волею, *Maşallah* – Молодець! Дай Боже! – формули, які відповідають ісламській традиції і вказують на цінність духовного світу. Вони не лише передають зміст, а й емоційний стан або відношення мовця. У ситуаціях привітання, прощання, подяки чи співчуття вживання стандартних формул є обов'язковим етикетним маркером: *Hoş geldiniz / Hoş bulduk* – Ласкаво просимо! / Раді бути тут! (при зустрічі); *Vaşınız sağ olsun* – Співчуваю (формула співчуття при втраті). Мовні формули передають емоції, оцінки, співпереживання, виконуючи емотивну функцію. Їх використання свідчить про ставлення мовця до ситуації: *Aman Allahım!* – О, Боже мій! *Aferin!* – Молодець!

Вживання певних фраз може сигналізувати про належність до конкретної соціальної, вікової чи професійної групи, а також до певної культури: *Eyvallah!* – універсальна формула з багатьма значеннями: «Добре», «Дякую!», «Нехай буде так!». Вона вважається характерною для чоловічого мовлення, особливо в неформальному спілкуванні. *Aslanım!* / *Koçum!* – емоційно підбадьорювальні звертання «мій леве», «мій герой», які часто вживаються чоловіками на адресу інших чоловіків або молодших за віком. Звертання на кшталт *Canım!* / *Tatlım!* / *Hayatım!* – «дороженький(а)», «солоденький(а)», «життя моє» популярні серед жінок для використання у близькому колі, зокрема в розмові з подругами, коханою людиною, дітьми. У процесі дослідження формульних мовних одиниць сучасної турецької мови простежується виразна вікова варіативність у їх використанні. Зокрема, молодіжне мовлення характеризується наявністю емоційно забарвлених, часто сленгових виразів, що виконують експресивну функцію. До таких формул можна віднести: *Harika!* – Круто, *Ayup* – Саме так, *Kanka!* – Друже! (звертання до близького друга).

Аналіз УМФ показав, що в турецькій мові вони суворо детерміновані ситуацією, в якій перебувають учасники спілкування. Реципієнт, сприйнявши певну інформацію за конкретних умов комунікації, реагує відповідною фразою, яка є звичною у турецькому суспільстві.

Висновки. У ході дослідження було з'ясовано, що УМФ в турецькій мові становлять окрему підсистему стійких комунікативних одиниць, які виконують важливу роль у повсякденному мовленні. Їхня функціональність полягає не лише у спрощенні комунікації, а й у реалізації соціальних, етикетних, емоційно-оцінних та культурно-репрезентативних функцій. Змістова структура таких формул визначається ілюктивною спрямованістю висловлювань, емоційним забарвленням, закріпленістю за стереотипними комунікативними ситуаціями. Такі формули демонструють тісний зв'язок мови з національною традицією, менталітетом і системою цінностей. Отримані результати дають підстави розглядати мовні формули-кліше як важливий елемент лінгвокультурної системи турецької мови, що вартий подальшого вивчення з погляду стилістики, прагматики, дискурсу-аналізу та міжмовної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Kerslake C., Goksel A. Turkish: An essential grammar. L. N. Y. : Routledge, 2014. 368 с.
2. Tannen D., Öztekin P. C. Health to our mouths: formulaic expressions in Turkish and Greek. *Conversational routine*. The Hague : Mouton, 1981. С. 37–54.
3. Піонтовська Т. Термінологічне визначення мовної формули. *Наукові записки*. 2011. Вип. 95. Серія : Філологічні науки (мовознавство). У 2 ч. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка. С. 333–336.
4. Мацько О. Формули ввічливості в дипломатичному листуванні. *Дивослово*. 2000. № 2. С. 14–17.
5. Aksan D. Türkçenin söz varlığı. Ankara : Engin Yayınevi, 1996. 249 с.
6. Eyüboğlu E. K. Onüçüncü yüzyıldan günümüze kadar şiirde ve halk dilinde atasözleri ve deyimler. İstanbul : Doğan Kardeş Matbaacılık, 1975. 518 с.
7. Dağpınar A. Tıpkı ve benzer Türk-İngiliz İngiliz-Türk atasözleri ve deyimler. Ankara, 1998. 551 с.
8. Aydın T. Türkçe-Kırgızca kalıp sözlerin psikolojik ve kültürel boyutunun incelenmesi. Bışkek : Kırgızistan-Türkiye Manas Ün., 2010. 489 с.